



# מרגליות מפרשת השבוע

ויחי תשפ"ד - נסיונות וברכות

להארות והערות zeevizen@gmail.com

- מה עונה יעקב ליוסף ידעתי בני ידעתי וגו' ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו, הלא הוא ביקש שאת הברכה הזו יתן למנשה?
- לפי מה החליט יעקב לברך את כל אחד מהשבטים בברכתו?
- מה נלמד מענין פך השמן אצל אלישע, לברכות של יעקב לבניו?
- כיון שמעלות השבטים היו מטבעיהם הטובים, מדוע זכה יהודה למלכות בזכות הודאתו?
- מהו יסוד עבודת האדם?
- מדוע כשמת אדם שקבע מקום לתפילתו אומרים עליו - הי חסיד הי עניו?
- אדם ששומר על מעלה שיש לו בטבע להחזיק בה כראוי, מה זה גורם לו?

**כָּל אֵלֶּה שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שָׁנִים עֶשֶׂר וְזֹאת אֲשֶׁר דָּבַר לָהֶם אֲבִיהֶם וַיְבָרֶךְ אוֹתָם אִישׁ אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוּ בְּרַךְ אֹתָם (מט, כח).**

**אִישׁ אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוּ. ברכה העתידה לבא על כל אחד ואחד (רש"י).**

לֹא הִגִּיד לוֹ (שמואל א' י, טז), אסתר - אֵין אֶסְתֵּר מִגִּדְתָּהּ מוֹלְדָתָהּ וְאֵת עֵמָה (אסתר ב, כ).

ומבואר בזה שכל מעלתו של יהודה, מעלת ה'הודאה', היתה לו בירושה מאמו לאה, והוא בגדר כל דברים הטבעיים העוברים בירושה מהאם לבנה, ברא כרעא דאמו, וכן יחסו ללאה כל עניני ה'הודאה' של דוד וכו'. ובמקום אחר מבואר על הודאת עכן שעל ידה זכה לעולם הבא שזה גם כן מתייחס ללאה, ונמצא שכל ענין האֵת אוֹדִיתָא וְלֹא בְהִיתָתָא, כל מעלתו זו היה רק דבר טבעי. ואם כן לכאורה מה כל הרעש הלזה שעל ידי זה זכה למלכות וכו', והלא לא היה זה אצלו אלא דבר טבעי?

ולמדנו מזה יסוד נפלא, שרק על ידי שמירת מעלותיו הטובות הקנויות אצלו בטבע בלבד זוכה האדם לכל שלמותו וזכותו, משום שבאמת כל יסוד עבודת האדם אינו אלא במעלות הטובות אשר הנם אצלו בטבע, שאם רק ישמור עליהם ויחזיק בהם כראוי שלא לזוז מטבעיו הטובים, מתוך זה יגיע לכל תכלית שלמותו, שכלו יתהפך לטוב ואף טבעיו ומידותיו הרעים יתהפכו לגמרי לטוב.

כל אדם ואדם יש לו מעלה מיוחדת שהנה אצלו בטבע בתכלית הטוב, עד שבמעלה זו אינו משיג כלל את חבריו המושחת ומקולקל במידה זו, וכמו איש מתוך שלוועג על חבריו המושחת במידה של כעס ומתכעס על כל דבר קטן, ולעומת זה חבריו הכעסן יש לו מידה אחרת טובה שבמידה זו הוא הנהו המושחת. שלכל אדם ואדם ניתנה לו מידה ומעלה מיוחדת, שעל ידי מעלה זו ישנה ויהפך עצמו כולו לטוב ובזה הוא כל עבודתו, שמתוך זה ישיג את כל שלמותו.

והנה לכאורה אם נאמר לאדם שישמור את דבריו הטבעיים, הלא הוא דבר קל מאד, שהרי זהו טבעיו.

אבל באמת האדם השומר את טבעיו, סוף כל סוף לא נסיון אחד יפגוש על דרכו. ואם ירצה שלא לזוז מטבעיו, אז בכדי להתגבר על

במקום אחר בארנו ענין הברכות שברך יעקב את השבטים, שברכת כל אחד ואחד היתה כפי הראוי לו לפי טבעו ומדותיו.

ונתעוררנו על זה, ממה שמצינו שכשחפץ יוסף שיתן יעקב את ברכת הבכור למנשה, השיבו ידעתי בני ידעתי וגו' ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו (מח, יט), ולכאורה מה תשובה היא זו על שאלתו, הלא יוסף בקשו שאת הברכה הלזו יתן למנשה?

אלא משום שיעקב לא היה בידו לשנות מסדר הברכות כלל, ולא היה יכול לברך לכל אחד ואחד אלא לפי כחותיו וטבעיו. ובאמת הרי מקרא מלא הוא אִישׁ אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוּ בְּרַךְ אֹתָם, וכמו שכתב רש"י ברכה העתידה לבא על כל אחד ואחד. וצריך להבין זה בגדר פך השמן שבאלישע (מלכים ב פרק ד), שלולא פך השמן לא היה מקום לחלות הברכה, כן היה בברכותיו של יעקב שלא היו חלות על אין, רק בה במידה שהיה לכל אחד ואחד 'פך השמן', כל אחד לפי מעלתו במידה זו, קבל בה'פך' הלזה את הברכה.

ויוצא לנו לימוד נפלא, שלפי זה נמצא שכל מעלותיו של כל אחד ואחד מהשבטים היו אצלו טבעיים. פרישותו של יוסף הצדיק פְּרִישָׁא דְאַחוּהִי (תרגום מט, כו), כל גבורתו במעשה פוטיפרע, היה אצלו מצד הטבע, משום שהיה בטבע פרוש וקדוש, וכן הַיְהוּדָה אֶתָּה יוֹדוּךָ אַחִיךָ (מט, ה), אֵת אוֹדִיתָא וְלֹא בְהִיתָתָא (שם בתרגום), מעלתו זו של 'הודאה ברבים' היתה לו מצד טבעו. עד שאמרו חז"ל (בראשית רבה עא, ה) אמר רבי לוי לא יגרע מצדיק עיניו (איוב לו, ז) עינוהי דוגמת דידיה כאינש דאמר עינוהי דפוריה, וְאֵת מְלָכִים לְפָסָא (שם), לאה תפסה פלך הודיה ועמדו הימנה בעלי הודיה, יהודה - וַיִּכַּר הַיְהוּדָה וַיֵּאמֶר צְדָקָה מִמֶּנִּי (לח, כו), דוד אמר הודו לה' פִּי טוֹב (תהלים קלו, א), דניאל אמר (דניאל ב, כג) לָךְ אֶל-הָאֲבֹתָי מְהוּדָא וּמְשֻׁבָּח אָנְהָ. רחל תפסה פלך שתיקה ועמדו כל בניה בעלי מסטירין - בעלי סוד לשון סתר. בנימין - יִשְׁפָּה (שמות כח, כ) יש פה, יודע במכירתו של יוסף ואינו מגיד. שאול - וְאֵת דְּבַר הַמְּלוּכָה

הנסיונות העומדים לנגדו, עליו להתגבר גם על מידותיו המושחתות עד שנהפך כולו לטוב.

והוא בגדר מה שכתב הרבנו יונה בענין קביעות מקום לתפלה, שאמרו חז"ל (ברכות ו:): **כל הקובע מקום לתפלתו אלקי אברהם בעזרו, וכשמת אומרים עליו הי חסיד הי עניו מתלמידיו של אברהם אבינו**, משום שכיון שהוא קובע מקום לתפלתו מוכח מזה שהוא מכיר מעלת התפילה ומשתדל להשיגה, אם כן כמו שהוא קובע מקום לתפלתו משום שקביעות מקום הוא מהדברים שבהן נקנית תפילה, כמו כן הוא משתדל לקנות שאר המעלות הצריכות

לתפלה ולהתרחק מהמפריעים. וכיון שבעל גאווה אין תפילתו נשמעת הרי בודאי שמשתדל לקנות לעצמו מעלת ענוה, עד שעל ידי מעלת התפלה הוא קונה כל המעלות, ולכן כשמת אומרים עליו **הי חסיד הי עניו וכו'.**

**בגדר זה הוא בכלל המעלות.** שעל ידי שימור על מעלה אחת אשר לו בטבע להחזיק בה כראוי, מתוך זה בהכרח יתגבר גם על כל טבעיו המושחתים שיפגוש על דרכו בשימור מעלותיו הטבעים, עד שגם טבעיו הרעים יתהפכו לטוב.

• **מהי מידת הדין ומהי מידת הרחמים?**

• **מה הפירוש שצדיקים מהפכים מידת הדין למידת רחמים, והרשעים להיפך?**

• **מדוע עבודת האדם באמת היא דבר קל?**

הנסיון יורנו שכן הוא, וכל אחד יוכל לחוש זאת מעצמו, שמידה שלפני זמן מה היתה אצלו בטבע עד שגם בסכנה הכי גדולה לא היה יכול לעבור עליה, וכמו לדוגמא מי שהיתה מושרשת בו בטבע מידת האמת ולא היה יכול בשום אופן ואופן להוציא דבר שקר מפיו, בהמשך הזמן כשנודמנו לו נסיונות שונות מדחה מידתו זו מחמת הנסיונות, ולאט לאט הוא בא לידי דרגה שהוא נעשה שקרן גדול.

ומזה מתבאר שכשישמור אדם את מידתו הכי טבעית, הקלה ביותר, אבל ישמרנה כהוגן, בזה יזכה לכל השלימות - אנו הלא מביטים על מעלות טבעיות ב'ביטול', שהם הנם אצלנו דברים קטני ערך, אבל בזה מתבאר שמהם הוא שזוכה האדם לכל השלימות.

**ונמצא שכל עבודת האדם באמת אינו אלא ענין נקל**, שהלא אין נדרש ממנו אלא שישמור הדברים הטבעים שלו ושיעמוד בהם בנסיון, ובזה הוא כל יסוד העבודה. שהרי לפי מה שנתבאר, כל השבטים לא נתנסו אלא במעלותיהם הטבעיות, ומזה הוא שהגיעו לכל מה שזכו.

במאמרי **אדמו"ר ז"ל** [רבי שמחה זיסל זיוו, הסבא מקלם. תקפ"ד-תרנ"ח] (חכמה ומוסר ח"א מאמר א) מדובר מענין זה, ומבאר הוא שם בזה מה שאמרו חז"ל (בראשית רבה לג, ג) צדיקים מהפכים מידת הדין למידת רחמים ורשעים מהפכים מידת רחמים למידת הדין. **מידת רחמים** הוא מכנה למידותיו הטובות של האדם שיש לו ביצירתו, **מידת הדין** הוא טבעיו הרעים של האדם.

**צדיקים מהפכים מידת הדין למידת רחמים** - שתמיד הם מחזיקים במידתם הטובה ולא יזוו ממנה, ובמקום הנסיון נדחים טבעיו הרעים מפני מידותיו ומעלותיו הטובות, שידן תמיד על העליונה, עד שלאט לאט בהמשך הזמן יהפכו גם כל מידותיו הרעות לטוב, ונמצא שעל ידי מעלתו הטובה שיש לו בטבע, זוכה ומשיג את כל שלימותו ונוחל חיי העולם הבא.

**רשעים הם להיפך, מהפכים מידת רחמים למידת הדין**, יד מידותיהם הרעות על העליונה, ובשעת נסיון דוחות המידות הרעות את הטובות, עד שלאט לאט בהמשך הזמן נפסדים גם מידותיהם הטובות לגמרי, ונמצא שעל ידי מידה רעה האחת אשר להם מתהפכות כולן לרע, והם נעשים רעים ומושחתים לגמרי.

• **מהו הכלל בענין נסיונות - במה הקב"ה מנסה את האדם?**

• **מה פירוש דברי המדרש שהקב"ה מנסה רק את הצדיקים ולא את הרשעים?**

• **מדוע כלל ישראל יצאו לגלות?**

• **מה פירוש הפסוק - וַיְהִי שָׁם לְגוֹי?**

• **בזכות מה זכה אברהם אבינו להגיע לדרגת אברהם אהבי?**

• **פירוש דברי חז"ל - אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו.**

ועל יסוד זה הוא השתלשלות כל הנסיונות של כל הגדולים שכל אחד נתנסה בענין המיוחד לו, במה שכל אחד נתייחד מצד טבעו שבקל היה יכול להתגבר ולעמוד בנסיון. אברהם אבינו נתנסה בנסיון של 'אור כשדים' משום שהוא מצד טבעו היה מתאים ומסוגל לעמוד בנסיון זה של 'אור כשדים'. יוסף הצדיק נתנסה במצרים בשטופי זימה, בנסיון של אשת פוטיפרע, משום שיוסף מצד טבעו, מצד קדושתו ופרישותו הטבעית, היה מסוגל לנסיון זה של 'קדושה'. הכלל ישראל נתנסו בגלות מצרים, משום שדוקא הם, הכלל ישראל שבדור ההוא, מצד גדולתם וטבעם היה קל להם לעמוד בגלות מצרים, וכסדר הזה הם כל הנסיונות הנתונים לאדם, שהם רק במידת ה'צדיק' שבו, ה' צדיק יבָחן.

ואמרו על זה משל במדרש (שם), הפשתני הזה כשפשתנו לוקה אינו מקיש עליו ביותר מפני שהיא פוקעת, וכשפשתנו יפה הוא

ומזה יתבאר לנו כלל גדול בענין נסיונות, שאין מנסין את האדם אלא דוקא בדברים שמצד טבעו הוא מסוגל לקיימם, ובענין זה נותן הקדוש ברוך הוא לאדם נסיונות.

ה' צדיק יבָחן (תהלים יא, ה), שאמרו חז"ל (בראשית רבה נה, ב) שהקדוש ברוך הוא אינו מנסה אלא את הצדיקים ולא את הרשעים, למה שאין יכולים לעמוד - אינו כלל דוקא בצדיקים ורשעים, אלא אפילו באותו אדם עצמו, ב'צדיק' עצמו, אינו מנסהו אלא במה שהוא 'צדיק', בענין זה ובמידות אלו שהוא 'צדיק' בהם, בזה הוא שמנסה הקדוש ברוך הוא את האדם, ששם הוא יכול לעמוד ובקל הוא לו לעמוד בנסיון, ושם ה' צדיק יבָחן.

**ונמצא שכל נסיון ונסיון שהאדם פוגש על דרכו, ודאי שיש לו מידה המושרשת ומוטבעת בו מצד יצירתו, שמצד המידה ההיא קל לו לעמוד בנסיון, ורק בזה הוא כל עבודתו.**

מקיש עליו ביותר, למה שהיא משתבחת והולכת, שכל ענין ההכאה הוא בשביל שתהא משתבחת והולכת. וכן בענין הנסיונות. נסיונות נתונים לאדם רק במקום המעלות שלו, ומתוך ה'הכאה', מתוך הנסיונות, מעלה זו משתבחת והולכת, שמשם זוכה האדם לכל שלמותו. וְיָהִי שֵׁם לַגּוֹי (דברים כו, ה) - דוקא מגלות מצרים נעשה הכלל ישראל ל'גוי', דוקא מתוך הצרות והשעבוד, מתוך הנסיונות הרבים ההכאות והפורעניות, דוקא משם זכה הכלל ישראל לשלמותו וְיָהִי שֵׁם לַגּוֹי.

[מרגלא בפומא דאינשי בשם הרמב"ם, שכל ענין הגלות הוא בשביל אומות העולם כדי ללמדם ולהבינם דעת. ומסופקני אם אמרה הרמב"ם, משום שבאמת הוא להפך לגמרי, שכל ענין הגלות הוא דוקא בשביל הכלל ישראל].

אברהם אבינו זכה לכל ה'אַבְרָהָם אֲהָבִי' (ישעיהו מא, ח) דוקא מאור כשדים, מנסיון זה הוא שנשתבח ונעשה ל'אברהם אבינו',

וכן כל הגדולים הגיעו לכל מה שזכו דוקא מדברים הטבעים אשר להם, מזה הוא שהתגברו והשתבחו. וזהו מה שאמרו חז"ל (רש"י בראשית ו, ט) על הפסוק אֶת הָאֱלֹקִים הִתְהַלַּף נָח - נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו. ביאור דבריהם, שאברהם אבינו היה מתחזק 'בצדקו', פירוש בדברים הטבעיים בו מצד טבעם בהם היה מתחזק והולך, היינו שאחז תמיד במעלות הטבעיות שבו ולא אז מהם בכחוש השערה ועל ידם עמד בכל הנסיונות, 'מאליו', ועל נח היתה כבר טענה שהיה צריך סעד לתומכו, שלא היה יכול לעמוד מטבעיו לחוד והיה צריך סעד.

היוצא מזה, שיסוד כל העבודה הוא דוקא בדברים הטבעיים של האדם הקלים לו ביותר, ובזה הוא סוד הברכה אִישׁ אֲשֶׁר פָּכַרְכָּתוּ בְּרַף אָתָם - ברכה הראויה לבא על כל אחד ואחד, שרק על דרך זה הוא סוד הברכה וההצלחה.

(רעת חכמה ומוסר ח"א מאמר קג)  
[רבי ירוחם הלוי ליוואוויץ, מנהל רוחני דשיבת מיר. תרל"ד-תרצ"ו]

\* \* \*

- מה אנו חושבים כשהולכים לקבל ברכה מצדיק, ומה הנכון באמת?
- מה היה עונה החפץ חיים למי שבא לבקש ממנו ברכות, ומה היתה כוונתו?
- מה היה המשא ומתן בין יעקב ליוסף בענין ברכות מנשה ואפרים?

**וַיִּקַּח יוֹסֵף אֶת שְׁנֵיהֶם אֶת אֶפְרַיִם בְּיָמֵינוּ מִשְׁמָאל יִשְׂרָאֵל וְאֶת מְנַשֶּׁה בְּשְׂמָאלוֹ מִיַּמִּין יִשְׂרָאֵל וְגו' (מח, יג).  
הבא לקראת חברו, ימינו כנגד שמאל חברו, וכיון שהוא הבכור מיומן לברכה (רש"י).**

**וַיֵּרָא יוֹסֵף כִּי יֵשִׁית אָבִיו יָד יָמֵינוּ עַל רֹאשׁ אֶפְרַיִם וַיֵּרַע בְּעֵינָיו וְגו' (מח, יז). וַיִּמָּאן אָבִיו וַיֹּאמֶר יָדְעֵתִי בְנִי  
יָדְעֵתִי גַם הוּא יֵהְיֶה לְעַם וְגַם הוּא יִגְדֹל וְאוֹלָם אַחִיו הַקָּטָן יִגְדֹל מִמֶּנּוּ וְזָרְעוֹ יֵהְיֶה מְלֵא הַגּוֹיִם (מח, יט).**

לברכה צריכים להיות מותאמים לה, ומי הוא זה היודע את הסדר והמהלך של ברכה?

הנה אחרי שבסדר הברכה צריך להיות כי הבכור יהיה מיומן לברכה, הנה לא שייך להפוך בזה, כי מצד סוד הברכה לא תבוא בדרכים אחרים, ויוסף שסבר כי מנשה הוא הבכור, הוא הקודם והוא המיומן לברכה, הנה ודאי הרע לו על המעשה, ולא משום כדי להחשיב את הבכור, ושלא לתת את הצעיר לפני הבכור ממנו, אלא משום שלדעתו לא תחול הברכה בשום אופן על בניו עכשיו אחרי כי הופרע סדרה ובוטל מהלכה, ועל כן ביקש שֵׁים יְמִינָךְ עַל רֹאשׁוֹ, וברכם מראש עוד פעם.

ועל זה היא שבאה תשובתו של יעקב, כי לא טעה כלום, אלא ידע היטב פִּי מְנַשֶּׁה הוּא זֶה הַבְּכֹר, וגם ידע היטב מהלך הברכות, אולם בכוונה הוא אשר מקדים את הקטן לפני הגדול, כי אמנם הַקָּטָן יִגְדֹל על הגדול, וישם לשעה ולדורות את אפרים לפני מנשה, קבע אותם להקדימם כן באמת לכל דבר, גם לדגלים גם בחנוכת הנשיאים, ואם כן לא טעה כלום במהלך הברכות, וכמו שעשה כן הוא סדרם באמת, וכן יהיה סדרם לעתיד, כן בְּרַף יִשְׂרָאֵל לְאִמֹר יִשְׁמַךְ אֱלֹקִים פְּאֶפְרַיִם וְכַמְנַשָּׁה.

(רעת תורה באורים [להנ"ל])

\* \* \*

- היכן אנו רואים אצל יעקב אבינו שניסחו הקב"ה דוקא כנגד מידתו?
- היכן אנו רואים את העבודה הפרטית של יוסף?
- מה ברכה עושה?

ובאמת יש כאן שאלה. כי מה היתה תשובתו של יעקב יָדְעֵתִי בְנִי יָדְעֵתִי, הלא זה הוא אשר הרע לו ליוסף, כי אחרי שמנשה הוא הבכור, והבכור הוא הצריך להיות מיומן לברכה, ועל כן רצה יוסף שיברך יעקב את מנשה על ימינו, ומה יתן לו תשובתו יָדְעֵתִי בְנִי יָדְעֵתִי.

מזה תראו כי לא כפי שרגיל אצלנו שהולכים אצל 'איש צדיק' לבקש ממנו 'ברכה', וחושב כי האיש - הצדיק ודאי יש לו 'קופסה' מלאה ברכות, ומבקש הוא ממנו שיתן לו אחת מהם. לא כן הוא הדבר, גם לברכות יש מהלך וסדר, רק זה המוכן והמותאם לזאת הברכה, רק אליו הברכה תגיע, אבל בשום אופן לא ישיגנה זה שאינו ראוי לה, ולא תחול על זה שאינו מותאם לה.

**החפץ חיים זצ"ל** היה רגיל להשיב לבאים אצלו לבקש ברכות: מריה דאברהם! מה רבו הברכות ללומד פרק אחד במשניות! ומה אתם באים אצלי!?

ודאי כי החפץ חיים זצ"ל לא היה ח"ו מונע טוב מבעליו, אלא הביקורת שלו היתה עליהם על סברם כי ברכה מאיש צדיק תפעל יותר מלימוד התורה, והרי היא הלא מקור הברכה, ברכות לא נמצאות ב'קופסאות' של צדיקים לחלקם לכל הבא אחריהם,

וענין זה של עבודה פרטית לכל אחד מוצאים אנו ביעקב עצמו, שמידתו היא מידת האמת, אך הקב"ה ניסה וצירף אותו דוקא בנסיונות של שקר, כגון לקיחת הבכורה וגניבת הברכות והרמאות, שהוצרך לנהוג בה עם לבן.

וכן מוצאים אנו ביוסף, שמהותו היא מלכות יוסף, הַמְלִיךָ תְּמַלְךָ עֲלֵינוּ (לז, ח), והיה חייב להתנהג בגינוני מלכות, ובכל זאת להשאר רחמן על אחיו, וכמו שמצינו בפרשת ויגש (מז, כא) וְאֵת הָעַם הָעֶבְרִי אֲתוֹ לְעֶרְבִים וכו', ופירש רש"י שנתכוין להסיר חרפה מעל אחיו, שלא יהיו קורין אותם גולים. הרי לנו הרגש דק, הקפדה על משהו מהרגשתם של אחיו, שאף על פי שהיו נכבדים וחשובים בתור בני אברהם יצחק ויעקב, והיו אחי יוסף, והיו גיבורים ומובדלים מן המצרים, בכל זאת היה כדאי כל הטורח הזה למניעת

חשש רחוק של הרגש עלבון דק. וכן כל מלך חייב להטיל אימה על הציבור, ומאיך הוא מחויב לבלתי רום לבנו מאחיו.

ועל העבודה המסויימת של כל אחד, מעידה ברכת יעקב אבינו. וביאור הדבר הוא, שברכה אינה 'מחדשת' אלא רק 'עוזרת', וכמו 'גשמי ברכה' דהיינו להצמיח מה שנוצר, כך כל ברכה צריכה לחול על משהו, על עבודה עצמית, ואינה חלה אלא על מה שזורעים לבד, מתוך יגיעה. ואת זה ידע יעקב אף כשבירך את מנשה ואפרים, וראה שלא יכול לברך את מנשה לפני אפרים, וזה מה שאמר יְדַעְתִּי בְּנֵי יְדַעְתִּי וכו', וזהו שכתוב בשבטים אִישׁ אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוֹ, ופירש רש"י - ברכה העתידה לבוא על כל אחד ואחד.

(ושב ורפא לו עמ' קלא)

[רבי רפאל יונה טיקוצ'ינסקי, ראש ישיבת ירוחם. תרצ"ז-תשמ"ט]

\* \* \*

• מהו הכלל הגדול שעל האדם לדעת בעבודתו בעולם?

• מה פירוש בקשתנו בתפילה - וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ?

• אִישׁ אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוֹ בְּרַךְ אֹתָם. רש"י מפרש שכללם בכל הברכות, ולכאורה סותר למה שפירש שצריך כל אחד הברכה המיוחדת לו?

• על מי אמר הסבא מסלבודקה שהוא בבית החיים?

• מדוע הרב מפוניבז' עסק בבנין הישיבה, ולא עסק בלימוד כל הזמן?

אפשר לו להתעמק, ומי שנתנו לו חלק של הבקיאות גם כן צריך חלק העמקות והבנה, כי בלי להבין לא נחשב לו כלל לימוד התורה. וצריך כל אחד להתפלל שיוכל לכוון אל הקו שלו על ידי כל האמצעים שיצטרך להם, ובזה יהיה עיקר עבודתו.

**הגאון הצדיק רבי שלום שברדון זצ"ל [תרע"ב-תשנ"ח]** סיפר על **הסבא מסלבודקה זצ"ל [רבי נתן צבי פינקל. תר"ט-תרפ"ז]**. שפעם הסתכל מן החלון על השוק למטה בשעת היריד שהיו שם הרבה מוכרים וקונים, ואמר לאחד מבני משפחתו - האם אתה רואה אותו איש שעומד אצל החנות שלו ומוכר, והרבה אנשים באים אצלו ומשיחים עמו והוא משחק עמהם, האם אתה מכירו? כן. אמר לו הסבא זצ"ל - גם אני מכירו מילדותו והיה נועד לגדלות, שברכו הקב"ה בכשרונות עצומים, רק בחר בחלק אחר שלא היה ראוי לו. והראה לו גם על איש אחר שהיה נודע בילדותו שהיה לו לב טוב כדי לגמול חסדים ולהיות עסקן בצרכי ציבור, ועכשיו יושב הוא באמצע השוק ועושה סחורה.

ואמר לו הסבא זצ"ל - יש כאן בית החיים, שעומדים כאן אנשים שמתו בחייהם, שלא הגיעו לתכלית שהיה להם להגיע אליו, ושוכבים הם בתוך הארונות - בתוך גופם.

העולם אומרים **שהשאגת אריה** עם הכשרונות שלו, היה יכול להיות עשר פעמים 'איינשטיין' שנחשב לאחד מגדולי החכמים בחכמת הטבע, אבל השאגת אריה ידע שהחלק שלו הוא בתורה. כמה גדולים אמרו על **הרב מפוניבז' זצ"ל** ואף הרב אמר על עצמו, שאם לא היה משקיע הכוחות שלו על בניית מוסדות התורה, והיה עוסק רק בלימוד כל הזמן, היה נעשה לגדול הדור.

אבל הרב הבין, שהחלק שלו הוא לבנות תורה והצליח בזה באופן נפלא. לא רק שבנה הישיבה המפוארת של פוניבז', אלא הוא היה הגורם העיקרי לתחיית עולם התורה בארץ ישראל מהריסות המלחמה הנוראה.

(בית שמאי עמ' 63)

[רבי שמאי צאהן, ראש ישיבת סונדערלאנד. נפטר תשס"א]

זהו כלל גדול בעבודת האדם, שעל האדם לדעת בשביל איזה תפקיד ומטרה שמו אותו בעולם, איזה כוחות ותכונות נתן לו הקב"ה, ועם אותם הכוחות והכשרונות צריך לעבוד כדי להגיע להתכלית הנדרש ממנו.

והנה זה ברור שלכל אחד נתן הקב"ה חלק בתורתו הקדושה, ואמנם בשנות הנעורים אי אפשר לאדם לדעת איזה חלק ראוי לו, אבל לאחר זמן יתברר חלקו.

וזהו שאנו מתפללים **וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ** - שהקב"ה יגלה לנו לכל אחד מהו החלק שלו, וידע היאך להגיע למילוי תפקידו, ולא יגיע לריק כל ימיו על חלק שאינו ראוי לו אלא לחבירו.

והנה בפסוק הנ"ל **אִישׁ אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוֹ בְּרַךְ אֹתָם**, מפני מה פתח בלשון יחיד **כְּבָרְכָתוֹ** וסיים בלשון רבים **אֹתָם**. ורש"י ז"ל מפרש, לא היה לו לומר אלא **אִישׁ אֲשֶׁר כְּבָרְכָתוֹ בְּרַךְ אוֹתוֹ**, מה תלמוד לומר **בְּרַךְ אֹתָם**, לפי שנתן ליהודה גבורתו של אריה, ולבנימין חטיפתו של זאב, ולנפתלי קלותו של איל, יכול שלא כללן בכל הברכות, תלמוד לומר **בְּרַךְ אֹתָם**, עד כאן לשונו.

וצריך עיון, שלכאורה פירוש זה סותר למה שפירש בעצמו בדיבור הקודם, שאם צריך לברך כל אחד בברכה המיוחדת לו כפי כוחותיו, למה כללם כולם בכל הברכות.

אלא שביאור הדבר הוא, שודאי יש לו לכל אחד חלקו המסוים לו כמו שהזכיר יעקב אבינו, ליהודה גבורת ארי, ולבנימין חטיפתו של זאב, ולנפתלי קלותו של אילה. אבל בזה לבד עדיין לא הגיע אל השלימות המתבקשת ממנו, שעדיין צריכים כולם גם כן לכוחות של האחרים להגיע לדרגה העליונה שייחד להם הקב"ה.

נמצא שלכל אחד ברך לו ברכה הראויה לו, והראה לו חלקו בעבודת ה', אלא שגם כלל כולם בכל הברכות. לא שזה יהיה עיקר חלקם, אלא לעזר להגיע לתכליתם, שעל ידי שיצליחו בכל העניינים יוכלו בקל להשיג שלימות בתפקיד שלהם.

וכן הוא בלימוד התורה, שמי שכוחו הוא בעמקות של תורה, גם הוא צריך לכח של בקיאות, שבלי לדעת ידיעות בכל התורה אי